

Bacchus a svatý Pavel

Po několika kilometrech nabízí Asturie frapantní kontrast mezi tímto venkovským, primitivním a chudým křesťanstvím a pompou klášterního bohatství. Ve Valdedio mniši vystoupivší ze Zurbaránova obrazu pěli nešpory ve zlatém rámu nádherného barokního oltáře. V porovnání s drsnou zbožností venkovského kostela se starým knězem a jeho chorou sestrou tento výjev vypadal jako z jiného náboženství. Veškerá síla křesťanství ale tkví právě ve schopnosti překlenout ten nesmírný rozestup mezi tak protichůdnými formami duchovnosti. Mezi mnichy v jejich svatém hradě, nazývaném opatství, a plebsem venkovských farářů v jejich prostinkých kostelích, připomínajících spíš seník než katedrálu, tvořila pevný most totožnost symbolů a rituálů. Křesťanství zajišťovalo Evropě po staletí její moc a velkolepost, často ale za cenu ohromného společenského znehybnění, považovaného za úctu k řádu nastolenému Bohem. V této společnosti měl každý přiděleno své místo. Odložením veškeré změny na dobu po smrti, příslibem, že poslední se stanou prvními, a výzvou ke snášení nespravedlností v očekávání jediného a posledního soudu, jemuž bude předsedat Bůh, rozepjal křesťanský pořádek nad Evropou, a zvláště nad velekatolickým Španělskem reconquisty síť s jemnými oky, do níž byl každý - ať už se nacházel kdekoli - polapen jako ryba do vrše. Dnes je tato síť roztrhaná. Rozum, pokrok a svoboda se z ní vymanily a зробily své dílo: náš

materialistický, iluzí zbavený svět, v němž má každý v domnělé rovnoprávnosti s ostatními veškerou svobodu vykořisťovat své bližní.

Pouť skýtá jedinečnou možnost nejenom shledat stopy zmizelého světa, v němž vládlo a vítězilo křesťanství, ale také zakusit, jaký byl. Mezi svatyní a poustevnou, klášterem a kaplí získává chodec iluzi, že se nic nezměnilo.

Zároveň takřka fyzicky chápe, že tento háv posvěcených míst, toto předivo křesťanství, do něhož byla Evropa tak dlouho zahalena, jen překrylo etnika a místa, která ve skutečnosti neodložila nic ze svého barbarství. Většina náboženských budov zasvěcených Kristově slávě stojí na mnohem starobylejších svatyních, z nichž některé pocházejí z pravěku. Archeologické vykopávky stvrzují podzemní přítomnost těchto starobylých kultovních míst - římských, keltských, neolitických - přesně tam, kde se dnes tyčí kostel nebo kalvárie. Chodec to však vnímá i bez výkladů. Kdo jde pěšky, cítí už zdálky telurické síly, magické výboje, duchovní vlny prýšticí ze zdroje skrytého na dně údolí nebo u skalního štítu vyrážejícího z lesního příkrovu. Když sestupuje do rokle či naopak vystupuje na ostroh, dotýká se ho svatá hrůza, nepochybně mnohonásobně silnější v dobách, kdy lidé chodili nazí a ohrožovaly je dravé šelmy, blesk a morové rány. A nediví se, když na těchto místech, působících jako přirozené sídlo pozemských či nebeských duchů, nachází křesťanské stavby coby poslední článek v dlouhém řetězci svatyní, jež vprostřed nebezpečí žadonily živly o slitování.

Díky těmto zážitkům jsem pochopil nedozírně osvobodivou roli, kterou křesťanství zpočátku hrálo, než se samo proměnilo v nástroj útlaku. Na rozdíl

od primitivních náboženství, jež pouze vyjadřovala strach člověka před bohy a platila jim daň, aby si zajistila jejich přízeň, nastoupilo křesťanství na scénu jako mocný nástroj, svěřený lidem pro vítězství nad smrtí. V lesku svého zmrtvýchvstání je Kristus mečem taseným nad hlavami věřících, aby je chránil před přírodou. Dává křesťanovi moc zahnat zlovole duchy do nicoty, opovrhnout zlými čáry, opovážit se v nebezpečí do těch nejzasutějších míst. Očištěním přírody od nejrozmanitějších bohů, kteří zabydlovali oblaka a hory, lesy a prameny, na sebe křesťanské náboženství jaksi vzalo obranu lidstva a nabídlo mu celý svět. Lidstvo pak ve své rozpínavosti neznalo žádnou mez - jen když na každém nově vydobytém místě nezapomnělo zajistit posvěcené přístřeší, kam mohl Kristus nastoupit stráž.

Chodec ale též může pozorovat, v jak velké míře tato křesťanská síť pojala do své vrše obyvatelstvo, jež zůstalo bytostně pohanské. Na vlastní kůži jsem to poznal při odchodu z kláštera ve Valdedio.

Cesta se po východu z kláštera klikatí do hor. Rozhled se stře po širém okolí a klášter z výšky vypadá jako místo míru a harmonie vprostřed sytě zeleného údolí. Po výstupu na vrchol narazíte na dálnici hustě využívanou kamiony. Sotva jsem tak ztratil z dohledu svatostánek ve Valdedio, vcházel jsem na oběd do hostince určeného pro řidiče a zemědělce.

V prostorném sále panoval neuvěřitelný randál. Od všech stolů vřískal hlučný rozhovor drsných hlasů. Brunátné obličejové rozjasňovalo víno, které tu očividně teklo proudem. Denní menu nabíze-lo za několik eur kalorické hýření v lákavé formě uzenin, zeleniny zalité majonézou a masa z grilu zalitého mastnou šťávou. Poutníkovi, který se usadil

na volném místě hned u dveří, nikdo nevěnoval pozornost. Pohledy se leskly a plná ústa se otevírala dokořán, aby pozřela nová sousta a nechala rozeznít chechtot stejně mazlavý jako místní omáčky.

Mezi hodovníky se snažily obíhat dvě poměrně mladé, buclaté a střídme oděné servírky. Talíře držely vysoko nad hlavou, aby jim je někdo z hostů nevyrazil opileckým gestem. Tím ale ponechávaly nechráněné své zadnice, a mužské ruce se po nich čile proháněly. Některé, vrásčité a zamazané kolomazí, něžně opisovaly masité kontury dívčí krupy. Jiné, ať už smělejší, či naopak pod vlivem alkoholu hůře ovládané, je mnuly, štípaly, a dokonce do těchto oblin pleskaly ranami natolik zvučnými, že jejich hluk vynikl i ve všeobecném randálu. Servírky vyrážely výkřiky, které jen znásobovaly panující bujarost. Jedna se v jistou chvíli obořila na jedlíka, který musel porušit nevyslovená pravidla hry a nechal prsty sklouznout mimo povolenou zónu. Dívka na něj zakřičela a rozesmátý mužský jí bránil vyjít z kouta, kam právě donesla talíře. Během tohoto sporu spustili na její zadnici proradný útok další, kteří seděli za ní, takže se musela prudce otočit.

Byl to brutální, divošský, neuvěřitelně primitivní výjev a současně z něj proudila jakási živočišná, bakchická, pohanská radost. Byli jsme tisíc mil daleko od klášterního ticha a nebeských hlasů, které nedaleko odtud pod pozlacenými arabeskami vyzpěvovaly žalmy. Z této blízkosti se dalo odhadnout, v jak zoufalém boji se během prvních staletí musel ocitnout křesťanský řád se svou obřadností a morálkou proti pohanskému lidovému základu. Vlášda, moc a sláva církve se sice prosadily, avšak aniž by změnily hlubokou lidskou přirozenost. Dokonce se mezi mírem

Krista, jak jej v krajní podobě symbolizoval ústup mnichů ze světa, a prostými, brutálními vášněmi, jimž se oddával lid, utvořila svého druhu symbióza. Profánní lidé měli povoleny slasti těla, jídla a vína za tu cenu, že oplátkou zajistí hrubou práci a úkol reprodukce. Mniši z opatství i servírky z putyky tak v průběhu staletí utvořili pevný, byť poněkud paradoxní pár, který se v tomto koutě venkovského Španělska uchoval beze změny.

Jen jeden prvek byl v tomto páru cizorodý: já. Když jsem servírky oslovil zdvořile, milým hlasem a s rukama poklidně složenýma na stole, nebyly mi za slušnost vděčné, právě naopak. Pohlédly na mne pohrdlivě a se smíchem se vrátily nechat se štípat do zadku.

Byl jsem tím napřed ohromen, ale při následné úvaze jsem usoudil, že to je zcela přirozená reakce. Jedinci mého druhu - rovnou měrou vzdálení od mnišského zanícení i zvířecých chtíčů - jsou bytosti zrozené ze zhroucení křesťanského řádu. Ba co horšího, jsou přímo jeho příčinou. Bojem proti nadvládě náboženství daly tyto svobodné myslí vzejít novému člověku, plnému pýchy, který tvrdí, že se osvobodil od víry, jejích tajemství a pravidel na jedné straně i od primitivních instinktů, zvířecích chtíčů a panství síly na straně druhé.

Tento moderní člověk se rozmnožil do té míry, že vládu církve nahradil vládou vlastních nástrojů: vědy, médií, financí. Starobylé pořádky nechal zmizet. A v nových pořádcích už pro venkovany schází místo, právě jako pro mnichy. Ty servírky jsou sirotami svého světa vinou jedinců, jako jsem já. Cítil jsem, že si pohrdání, jež vůči mně projevíly, možná nezasluhuji, ale aspoň je chápu...